

Д-ръ Л. Владикинъ

БЪЛГАРИЯ КАТО КОНСТИТУЦИОННО-ПАРЛАМЕНТАРНА МОНАРХИЯ

1. Възникване на българската държава

Санъ-Стефанският прелиминаренъ договоръ опредѣляше, че — „България ще бжде автономно, трибутарно княжество съ народно християнско правителство и съ земска войска“. Берлинският договоръ потвърди това постановление и по този начинъ великитѣ сили санкционираха създаденото отъ руската военна победа положение: освобождението на България.

Организирането на новата държава е било възложено, и по двата договора, на единъ руски императорски комисаръ, съ тая разлика, че по Санъ-Стефанския договоръ „временното управление на България“ отъ страна на руситѣ бѣ опредѣлено да продължи две години, а Берлинскиятъ договоръ намали срока на 9 месеци. Въ това време рускиятъ комисаръ трѣбваше да организира цѣлата държавна машина и да се оттегли съ всичкитѣ си войски, инструктори и чиновници. Необходимо е било да се бърза въ всичко. Трѣбва да се признае, че руситѣ се показаха добри организатори, а току-що освободениятъ български народъ прояви удивителна възприемчивостъ и самостоятелностъ.

Въ сжщностъ, административното уреждане на България бѣ почнало още съ навлизането на рускитѣ войски. Главнокомандующиятъ е ималъ нареждане отъ Петербургъ да въвежда ново управление въ завземанитѣ градове и села. Тази организационна работа е била първоначално възложена на императорскиятъ комисаръ князь Черкасски, който е ималъ добрата амбиция да постави новото управление върху самобитни начала, извлечени отъ българския народенъ битъ, а не върху форми на готово заети отъ чужди модерни държави. Но това добро желание е било неосъществимо за момента и въ устройството на новото българско княжество по необходимостъ легнали принципитѣ на съвременното европейско държавно право, съ незначителни отклонения, заети отъ мѣстното обичайно или отоманско право.

Князь Черкасски неочаквано се поминалъ, на 19 февр. 1878, и на негово мѣсто е билъ изпратенъ князь Дондуковъ—Корсаковъ, комуто именно, новата държава дължи своето първоначално устройство.

2. Изработването на конституцията

Берлинскиятъ договоръ бѣ постановилъ, че — „едно събрание отъ нотабитѣ на България, свикано въ Търново, ще изработи, преди избирането на княза, органическия уставъ (конституцията) на княжеството“.

На юриста С. И. Лукияновъ, началникъ на сждебния отдѣлъ въ България, князь Дондуковъ възложилъ да изработи проекта за органическия уставъ. Въ тази работа взели участие косвено и нѣкои български първенци.

За основа на проектоустава сж служили конституциитѣ на балканскитѣ държавици, предимно сръбската отъ 1869 г. Това е установено документално. Но едно по-внимателно изследване показва, че съставителитѣ на Проекта, било умишлено, било по навикъ, сж направили доста значителни заимствувания изъ Рускитѣ Основни Закони, въ разпредѣлението на материала, въ названията на главитѣ и въ нѣкои приспособени текстове. Това за пръвъ пжтъ се изнесе отъ проф. С. Кировъ (сп. „Гражданинъ“ с. 325 и „Бѣлг. конст. право“ с. 9—10). Заслужава да се спомене още и за най-първия проектоуставъ, случайно откритъ презъ 1921 г., въ ръкописния оригиналъ. Той е съставенъ на руски езикъ, носи поправки вѣроятнотъ отъ ръката на самия Лукияновъ, различава се отъ известния до тогава проектъ и представлява голѣмъ интересъ за всѣки образованъ българинъ. Върху него проф. Гримъ написа обширно изследване (Годишникъ на соф. университетъ, юрид. факултетъ, 1920—1921).

Изработениятъ въ канцеларията на княза Дондуковъ проектоуставъ е билъ изпратенъ въ Петербургъ, гдето е претърпѣлъ значителни измѣнения и то въ демократиченъ духъ. Така ревизиранъ,